

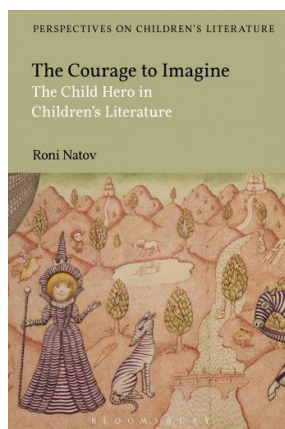
Review/Recension

RONI NATOV

THE COURAGE TO IMAGINE

The Child Hero in Children's Literature

London/New York: Bloomsbury,
2018 (205 s.)

Barnlitteraturen vimlar av hjälteberättelser, men få har förmågan att förändra läsarens liv i grunden. I *The Courage to Imagine. The Child Hero in Children's Literature* undersöker Roni Natov barnlitterära karaktärer i såväl samtida som äldre berättelser för barn och ungdomar som har potential att utmana konstruktioner av ras, etnicitet, kön, genus och traditionella hjältemönster. Med stöd av kulturteoretiska och psykologiska teorier resonerar Natov kring vad litteraturen i form av nydanande hjältekaraktärer kan erbjuda barn (och vuxna) som förlorat en naturlig inlevelseförmåga och fantasifullhet, och studien intar således en såväl karaktärs- som läsarorienterad inriktning.

Mångfald och annorlundaskap utgör ledord då den nya barnhjältegenskaper utforskas. Natov efterlyser ett reflekterande hjälteskap där protagonisterna vågar vara annorlunda, känslig och utmana konventionella sätt att skildras på. Enligt författaren kan annorlunda berättelser med okonventionella hjältar bland annat erbjuda barnet styrka att bearbeta svåra upplevelser och mod att våga vara annorlunda. Barnets identifikation med karaktären är av betydelse, menar Natov, vilket fordrar hjältar av modellen "everychild" där hjälteskapets särdrag samsas med all dagliga egenskaper som barnet med lätthet kan känna igen sig i. Med berättelser som överskrider gränser och etablerade normer i blickfånget gör Natov nedslag i barnlitteratur publicerad de senaste årtiondena som hon anser är av speciellt intresse. Materialet som analyseras täcker ett brett spektrum och inkluderar bilderböcker, grafiska romaner, ungdomsböcker, fantasy, realistiska romaner och omskrivna folksagor, med särskild tyngdpunkt på litteratur som behandlar minoriteter. Urvalet framstår

©2018 R. Natov. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 3.0 Unported License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>), permitting all non-commercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Citation: Barnboken - tidskrift för barnlitteraturforskning/Barnboken - Journal of Children's Literature Research, Vol. 41, 2018 <http://dx.doi.org/10.14811/clr.v41i0.319>

stundtals som spretigt, och materialet hade vunnit på en precisering och definiering av vad barnlitteratur är.

När Natov femton år efter *The Poetics of Childhood* (2003) återkommer med en ny studie vilar den i stor utsträckning på samma uppfattningar om barnets naturlighet och nära relation till naturen. Liksom sin föregångare tillskriver *The Courage to Imagine* barnet en specifik förmåga till kreativitet och fantasifullhet. Barnet och barn-
domen uppfattas som bärare och gestaltare av en naturlig och omedveten oskuldskraft. Enligt Natov innehar barnet en naturlig kreativitet som går förlorad i vuxen ålder, vilket bottnar i romantikens och Jean-Jacques Rousseaus syn på barnet. Hon menar att barnets intuitiva förmåga inskränks och begränsas i takt med att barnet växer upp, och frågar sig hur ett barn vars föreställningsförmåga har kuvats av samhället, eller en vuxen som förlorat barnets naturliga fallenhet för kreativitet, kan återta förmågan att föreställa sig det omöjliga. "I am seeking a literature of encouragement" (1), skriver Natov, och syftar på litteratur som kan inspirera till påhittighet och nya upptäckter. Den stora behållningen med boken är dess bidrag till vad litteraturen kan tillföra och hur litteraturen inverkar på inlevelseförmåga, kreativitet, föreställningsförmåga och fantasi. Studien väcker dock invändningar beträffande synen på barnet som naturligt och opåverkat av samhället, och kreativitet som en inneboende och naturlig förmåga hos barnet specifikt.

Redan i introduktionen "What I Believe" står det klart att studien har en subjektiv utgångspunkt. Greppet är personligt och grumlar förhållandet mellan teoretisk och självbiografisk text. Studien är skriven i en tradition där den teoretiska texten möter personliga anekdoter och reflektioner, där bland annat Maria Margareta Österholms experimentella doktorsavhandling *Ett flicklaboratorium i valda bitar. Skeva flickor i svenskspråkig prosa från 1980 till 2005* (2012) är en föregångare. Natov räds inte att kommentera teoretiska resonemang i diktens form: "My mother is inside with my grandmother / and I am safely near them / and safe from them" (11). Det personliga greppet är motiverat då boken vänder sig till en bred publik. Natov eftersträvar ett enkelt och tydligt språkbruk, resonemanget är lätt att följa och tyngs inte ner av hänvisningar och teoretiska begrepp. Samtidigt innebär ett knapphändigt åberopande av referenser att dialogen med övrig forskning stundtals blir ensidig.

I kapitel ett till tre redogör studien för begrepp som idyll och mörk idyll (pastoral, dark pastoral), inre landskap och det kreativa barnet. I kapitel fyra utgår Natov från tesen att berättelser om mångfald kan befrämja en accepterande inställning till annorlundaskap hos barnet.

Hon analyserar vad hjälten i litteraturen kan göra för det maktlösa barnet i form av uppmuntran, mod och makt. Med begrepp som liminalitet och dialogism undersöker Natov hur skildringar av olika slags hjältekaraktärer kan stötta barnet i dess identitetssökan. I sin analys av ungdomsromanerna *American Born Chinese* (2006) av Gene Luen Yang och *The Absolutely True Diary of a Part-Time Indian* (2007) av Sherman Alexie skärskådar Natov humor och satir som avväpnande grepp i konstruktionen av multikulturella identiteter. I Zetta Elliotts tidsresa *A Wish after Midnight* (2010) granskar hon flickskap och etniska minoriteter.

I det följande kapitlet kartläggs barnlitteraturens potential för att tryggt konfrontera traumatiska upplevelser och rädslor. Litteraturen innebär enligt författaren ett betryggande forum där barn och vuxna kan återskapa rädslor och trauman. Ur en terapeutisk infallsvinkel kan litteraturen förse barnet med redskap för att bearbeta känslor och traumatiska händelser. Att läsa berättelser kan erbjuda hopp, och en insikt om att andra har gått igenom liknande händelser – och överlevt. I sin diskussion av den grafiska romanen *The Tale of One Bad Rat* (1994) av Bryan Talbot och *Speak* (1999) av Laurie Halse Anderson diskuterar Natov förtjänstfullt naturens betydelse för flickor som fallit offer för sexuellt våld. För att traumat ska kunna hela identifierar Natov olika steg som kan generera hopp: kreativitet, en återgång till naturen, ett återskapande av tidiga pastorala barndomsbilder och minnen, och en hjälpare. I analysen av Neil Gaimans bilderbok *The Wolves in the Walls* (2003) och ungdomsroman *The Graveyard Book* (2008) diskuteras progressionen från hur barnet stannar kvar i fantasyvärlden till dess att hen tryggt vågar träda in i den "verkliga" världen. Natov diskuterar även hur *A Monster Calls* (2011) av Patrick Ness handskas med barnets skuldskänslor i samband med moderns död samt temat rasism och trauma i Walter Dean Myers *Monster* (1999).

Den nya hjälten är ingången till kapitel sex "New Heroes. New Visions of Childhood", där Astrid Lindgrens Pippi Långstrump står som representant för den nya hjälten och flickmakt – och för det icke-anglosaxiska. Natov strävar efter att inkludera litteratur vars originalspråk inte är engelska, vilket i sig är beundransvärt i en tradition som sällan sträcker sina armar utanför den engelskspråkiga sfären. Språkbarriären är rimligtvis orsaken till att Natov inte förhåller sig till den omfattande forskning om karaktären Pippi som existerar, även om hon torde vara känd också inom den engelskspråkiga forskningen. Fantasi och kreativitet är egenskaper som Pippi är välkänd för, och en analys som utgår från dessa egenskaper tillför inget nytt.

Trots att Pippi på många sätt är en banbrytare inom barnlitteraturen är hon problematisk i rollen som den nya hjälte Natov vill se henne som. En studie Natov gärna hade fått ta del av och kommentera är doktorsavhandlingen *Fria flickor före Pippi. Ester Blenda Nordström och Karin Michaëlis – Astrid Lindgrens föregångare* (2011) där Eva Wahlström ifrågasätter Pippis originalitet. Wahlström menar att det fanns flera föregångare till Pippi Långstrump, flickor som var lika fria, modiga och nydanande, och risken är överhängande att Pippis roll som förnyare är överbetonad. En tidsmässigt nyare och fräschare nordisk hjälte hade till exempel kunnat vara Maria Turtschaninoffs flickgestalt Maresi i serien *Röda klostret* (2014–2018). I flickan Omakayas i Louise Erdrichs *Birchbark-serie* (1999–2008) finner Natov ett alternativt och nytt hjälteskap. Omakayas, som tillhör USA:s ursprungsbefolkning, är en etnisk omskrivning av Laura Ingall Wilders amerikanska hjälteflicka. Naturligt intuitiv, med en särskild förståelse för naturen och djurvärlden och med andliga och magiska gåvor är Omakayas ett praktexempel på det naturliga och kreativa barnet:

Omakayas knows to listen to her dreams and to the less rational, the less verbal ways of knowing. These incidents establish the ways in which children feel, sense, understand what they, again, do not know they know. Knowledge seems to come in layers – moving up from the intuitive and the unconscious into the subconscious and into consciousness (116).

I *My Name is Mina* (2010) av David Almond läser Natov berättelsen om den säregna skrivande flickan Mina som en mörk pastoral om förlust, kreativitet och identitetssökande. Carolivia Herrons *Nappy Hair* (1997), Virginia Hamiltons *The People Could Fly* (1985) och Mary Williams *Brothers in Hope* (2005) utmanar den ensamma hjälten i berättelser om kollektivt hjälteskap och samhällen som övertar hjälten funktion i texten.

I kapitel sju diskuteras empati som ett redskap för att överbrygga skillnader utifrån Kate DiCamillos *The Tale of Despereaux* (2003) och *The Miraculous Journey of Edward Tulane* (2006). Slutligen avhandlas nya sätt att föreställa sig bilderboken på. Postmoderna verktyg och perspektiv som icke-lineärt berättande, multipla perspektiv och nyskapande ikonotexter granskas i bilderböcker av Shaun Tan, Brian Selznick och Peter Sís.

The Courage to Imagine är en studie om litteraturens betydelse och förmåga att förändra. En ledsagande – och angelägen – tanke hos Natov är litteraturens betydelsefulla roll som skapare av hopp, agens

och mångfald, dess potential att överbrygga klyftor, och kapacitet att bemöta rädslor och trauman. Hur kreativitet och föreställningsförmåga kan inge hopp till barnlitterära karaktärer och barnläsare samt alternativa sätt att föreställa sig hjälteskap analyseras förtjänstfullt utifrån ett omfattande material. Resultatet är en personligt utformad studie som går sin egen väg.

*Rebecka Fokin
Doktorand i litteraturvetenskap
Åbo Akademi*